

Ляшенко Г. П., к.е.н., доцент
Університет державної фіскальної служби України
м. Ірпінь, Київська область, Україна

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-068-1-15>

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ КАПІТАЛ – РЕЗУЛЬТАТ ЛЮДСЬКОГО ВИБОРУ В СТРУКТУРІ МАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА

Безперервний розвиток науково-технічного прогресу сприяє кожному підприємству приймати участь у розробці нової техніки, прогресивних технологій, методів господарювання, менеджменту. Для збереження своєї конкурентоспроможності підприємство повинно оновлювати склад кадрів, по-новому розставляти пріоритети у відносинах з клієнтами, діловими партнерами, розвивати згідно нових умов корпоративну культуру, тобто нарощувати свій інтелектуальний капітал.

Сьогодні орієнтири підприємства змінюються від «матеріальної» до «інтелектуальної» економіки, тобто до наукових знань, інформації, професіоналізму, унікальних навичок які виступають стратегічним джерелом соціально-економічного розвитку.

Отже, інтелектуальна діяльність стає основною умовою економічного зростання. Інтелектуальний капітал (ІК), як поняття, його сутність, структура та його роль в економічному розвитку розпочали вивчати в кінці ХХ століття. Започаткували процес формування теорії та методологічних основ поняття ІК закордонні вчені, а саме: Е. Брукінг, Л. Едвінсон, Т. Стюард, Д. Белл, К. Е. Свейбі та інші. Шляхи вирішення проблеми розвитку ІК в Україні зазначені в наукових працях наступних українських вчених: В. Гейця, Н. Гавкалова, Б. Дергалюка, О. Кдюхова, О. Буднік-Сіверського, В. Базилевича та інших.

Нині, для економічного розвитку підприємства, країни в цілому, стає нова, найскладніша форма капіталу – це інтелектуальний капітал. ІК на думку вчених і практиків скоро

стане основною критерією оцінки діяльності підприємства, організації, тому що тільки ІК здатен створювати цінності. Але слід відмітити, єдиного визначення щодо ІК не існує (табл. 1).

Таблиця 1

Сутність поняття ІК

Автор	Визначення ІК
1. Е. Брукінг	ІК – це «термін для означення нематеріальних активів, без яких підприємство не може розвиватися».
2. Т. Стюард	ІК – це «знання, інформація, інтелектуальна власність, досвід, тобто все, що можна використати для формування багатства».
3. Б. Леонт'єв	ІК – це «вартість сукупності інтелектуальних активів, які має підприємство, включаючи інтелектуальну власність і навички персоналу, а також накопичення бази знань і ділових відносин з іншими суб'єктами».
4. Д. Белл	ІК – це «сукупність знань, навичок, умінь людини, її мобільність (здатність до сприйняття нової інформації, навчання, перепідготовки, адаптації до нових умов) і креативність (здатність не ординарно мислити і формувати ідеї), забезпечувати можливість створення додаткового продукту у процесі руху ІК, а також деяких структурних матеріальних об'єктів (баз даних програмного забезпечення, систем управління тощо)».
5. В. Базилевич	ІК – це «накопичення у процесі інтелектуальної діяльності сукупності знань, досвіду, навичок, творчості, здібностей, взаємовідносин, що мають економічну цінність і використовуються у процесі виробництва й обміну з метою отримання доходу».
6. О. Кендюхов	ІК – це «сукупність людського і машинного інтелектів».

Джерело: складено автором на основі [1–5]

Підводячи підсумок слід відмітити, що ІК – це нематеріальні активи підприємства, які включають в себе знання, навички, особливі зв'язки структурних підрозділів підприємства, свої корпоративні правила, а також мають діючі зовнішній імідж і разом забезпечують тому чи іншому підприємству прибуток. ІК – це знання, досвід, який при ефективному використанні перетворюється в додаткову вартість і таким чином забезпечує

конкурентоспроможність підприємству. У економічній літературі визначають, що ІК не виступає як самостійний об'єкт управління, а має свої структурні елементи і кожен з них має свої напрямки. Вчені виділяють різну структуру ІК (табл. 2).

Таблиця 2

Структура інтелектуального капіталу

Автор	Ринкові активи	Людські активи	Інфраструктурні активи	Інтелектуальна власність	Організаційний капітал	Споживацький капітал
1. Е. Брукінг	+	+	+	+		
2. Т. Стюард		+			+	+

Автор О. Кендюхов запропонував структуру ІК із п'яти елементів: 1) персоніфікований, 2) техніко-технологічний, 3) марочний, 4) клієнтський, 5) інфраструктурний.

Розглянувши вище наведені структури ІК можна зробити висновок, що основним елементом є людський капітал, як важливий фактор формування інтелектуального капіталу і економічного розвитку підприємства. Слід зазначити, що елементи теорії людського капіталу існували з моменту коли почала формуватися система освіти. Створення теорії людського капіталу породили дані економічного зростання розвинених країн. Саме людський капітал є активним капіталом і основним продуктивним та соціальним чинником розвитку економіки і суспільства. Але також необхідно відмітити, що людський капітал потребує великих вкладень в нього, прикладом цього є підрахунки статистики із Hewlett-Packard, що інженери-новачки можуть приносити компанії відчутний вклад тільки через два роки.

Людський капітал буде ефективно впливати на діяльність підприємства коли він буде відчувати особисту корисність, яка оцінюється гідно. На підприємстві людський капітал, як правило, використовується таким чином: по-перше, використовуються знання якими володіють працівники, по-друге,

підприємство забезпечує нормальні умови, також контролює процес з тим щоб його працівники постійно мали можливість оволодівати новими знаннями, і в майбутньому змогли використовувати свій потенціал для ефективного розвитку підприємства.

Отже, з тим щоб людський капітал використовував свій творчий потенціал в інтересах підприємства необхідно інвестувати освіту. Наприклад, автор Д. Траут [7] у своїй роботі «Сила простоти: керівництво по успішним бізнес-стратегіям» приводить дані, що ще в 1955 році компанія Motorola на корпоративну освіту направила 150 млн. дол. США, корпорація General Electric кожен рік витрачає на дані цілі більше ніж 500 млн. дол. США. У США для підготовки працівників діє Центр розвитку лідерства в Кротонвіллі, штат Нью-Йорк. Американські вчені Г. Беккер, І. Фішер, П. Самуельсон проаналізували інтелектуальний потенціал людини в поєднанні його природного таланту з набутими знаннями, вміннями, навичками, досвідом і обґрунтували необхідність вкладення інвестицій в освіту.

Саме такий підхід дає можливість стверджувати, що людський капітал призначений для створення нового інтелектуального продукту та інноваційних пропозицій.

Подальші дослідження будуть спрямовані на більш детальне вивчення формування людського капіталу як основної складової ІК, та її взаємозв'язок з економічною оцінкою знань.

Література:

1. Брукинг Э. Интеллектуальный капитал / Э. Брукинг; перевод с англ. под ред. Л.Н. Ковалик. СПб. : Питер, 2001. 288 с.
2. Белл Д. Грядущее постиндустриальное общество. Опыт социального прогнозирования / пер. с англ. под ред. В.Л. Иноземцева. Москва : Academia, 1999. 786 с.
3. Базилевич В. Інтелектуальна власність. Київ : Знання, 2014. 671с.
4. Кендюхов О.В. Ефективне управління інтелектуальним капіталом: Монографія / О.В. Кендюхов; НАН України. Інститут економіки промисловості; ДонУЕП. Донецьк : ДонУЕП, 2008. 359 с.

5. Леонтьев Б. Цена интеллекта. Интеллектуальный капитал в российском бизнесе. Москва : Акционер, 2002. 200 с.
6. Стюарт Т.А. Интеллектуальный капитал. Новый источник богатства организаций / Т.А. Стюарт; перевод с англ. Москва : Поколение, 2007. 368 с.
7. Траут Дж., Ривкин С. Сила простоты: руководство по успешным бизнес-стратегиям. СПб. : Питер, 2007. 240 с.